

Gemeente
Amsterdam

Kansengelijkheid scholen AMOS 2018/'19

Welke leerlingen worden ondergeadviseerd en krijgen hierna een bijgesteld advies?

Factsheet | november 2019

Sinds schooljaar 2016/'17 geeft schoolbestuur AMOS jaarlijks opdracht aan Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) om de kansengelijkheid op haar scholen te onderzoeken in het afgeven van het basisschooladvies. Leerlingen met laagopgeleide ouders zijn ook dit schooljaar vaker ondergeadviseerd in januari dan leerlingen met hoogopgeleide ouders. Gebrek aan ondersteuning vanuit thuis bij school lijkt voor hen extra zwaar mee te tellen in het afgeven van dit advies. Daarnaast hebben leerlingen met laagopgeleide ouders dit schooljaar minder vaak een bijgesteld advies gekregen. Het totaal aandeel bijgestelde adviezen is in vergelijking met vorig jaar gedaald.

Onder schoolbestuur AMOS vallen 28 basisscholen in Amsterdam. Sinds schooljaar 2016/'17 geeft het bestuur jaarlijks opdracht aan Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) om de kansengelijkheid op haar scholen te onderzoeken in het afgeven van het basisschooladvies. Het basisschooladvies is een belangrijk moment in de onderwijsloopbaan van leerlingen. Het bepaalt namelijk op welk onderwijsniveau en op welke middelbare school de leerlingen hun onderwijs kunnen voortzetten. In deze factsheet wordt de kansengelijkheid onder leerlingen in kaart gebracht aan de hand van de volgende vragen:

1. Welke leerlingen halen een hogere score op de eindtoets ten opzichte van het basisschooladvies en lijken daarmee te zijn ondergeadviseerd?
2. Welke leerlingen krijgen na te zijn ondergeadviseerd een bijgesteld advies?
3. Wat zijn de beweegredenen van leerkrachten en intern begeleiders om een advies wel of niet bij te stellen?

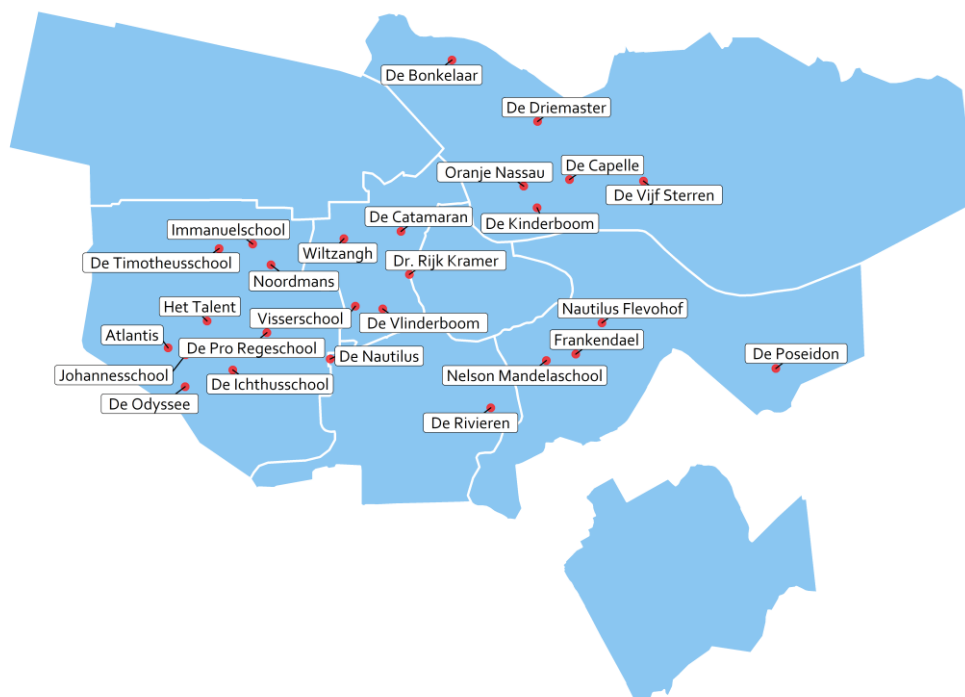
In het beantwoorden van deze vragen zal een vergelijking worden gemaakt met de resultaten van vorig schooljaar. Daarnaast zal worden bekeken of er verschillen bestaan tussen de verschillende eindtoetsen in de hoogtes van de scores ten opzichte van het basisschooladvies. De gegevens zijn afkomstig uit een vragenlijst die door OIS is opgesteld en in juni 2019 is uitgezet onder de intern begeleiders (IB'ers) van alle scholen. In totaal zijn er gegevens over 755 leerlingen van 28 scholen meegenomen in de analyse.

Belangrijkste resultaten

- Het aandeel leerlingen dat op de eindtoets hetzelfde advies heeft gehaald als het eerdere schooladvies is flink gedaald. Dit komt grotendeels doordat de Cito-toets sinds dit schooljaar bijna alleen nog dubbele adviezen afgeeft;
- Het aandeel leerlingen dat een lager advies op de eindtoets heeft gehaald, en daarmee lijkt te zijn overgeadviseerd, is flink gestegen;
- Leerlingen met laagopgeleide ouder(s) halen het vaakst een hoger advies op de eindtoets, terwijl leerlingen met hoogopgeleide ouder(s) juist vaker een lager advies op de eindtoets halen;
- Leerlingen met laagopgeleide ouder(s) waarvan wordt ingeschat dat zij thuis weinig worden ondersteund bij school worden vaker ondergeadviseerd dan leerlingen met hoogopgeleide ouder(s) waarbij dit het geval is. Hulp bij huiswerk vanuit huis lijkt dus extra zwaar mee te wegen in de advisering van leerlingen met laagopgeleide ouder(s);
- De helft van alle leerlingen die op de eindtoets een hoger advies hebben gehaald, hebben hierna een bijgesteld advies gekregen. Dit is minder dan vorig jaar, toen betrof dit bijna zeven op de tien leerlingen;
- Leerlingen met laagopgeleide ouder(s) krijgen het minst vaak een bijgesteld advies;
- Net als vorig jaar wordt vaak een combinatie van beweegredenen genoemd door scholen om tot het bijstellen van een advies over te gaan. De eindtoetsscore en de verbeterde werkhouding van de kinderen wordt vaak genoemd als heroverwegingsreden.

Figuur 1. AMOS scholen gelegen in Amsterdam

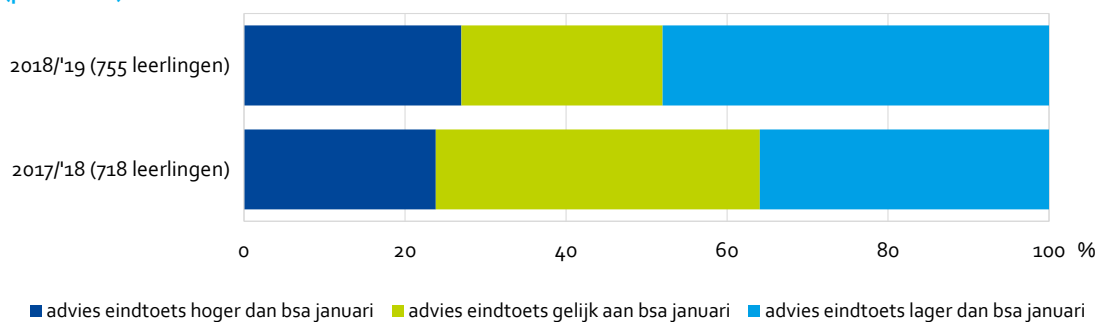
bron: OIS

Aandeel leerlingen dat hetzelfde advies op de eindtoets haalt flink gedaald

48% van de leerlingen is overgeadviseerd

Het aandeel leerlingen dat op de eindtoets hetzelfde advies heeft gehaald als dat eerder is afgegeven door de school is in vergelijking met vorig schooljaar afgenomen van vier op de tien leerlingen naar een kwart (zie figuur 2). Dit kan grotendeels worden verklaard doordat de Cito-toets sinds dit schooljaar alleen nog dubbele adviezen afgeeft, op een advies voor het vwo na. Leerlingen die in januari een enkel advies hebben gekregen (bijvoorbeeld havo) kunnen op de Cito-toets dus alleen lager of hoger scoren (bijvoorbeeld een vmbo-theoretisch/havo of havo/vwo advies). In vergelijking met vorig schooljaar is het aandeel leerlingen dat een lager advies op de eindtoets heeft gehaald flink gestegen, van iets meer dan een derde (36%) naar bijna de helft (48%). Deze groep leerlingen lijkt te zijn overgeadviseerd. Meer dan een kwart (27%) van alle leerlingen heeft een hoger advies op de eindtoets gehaald, en lijkt daarmee te zijn ondergeadviseerd. Dit is vergelijkbaar met vorig jaar.

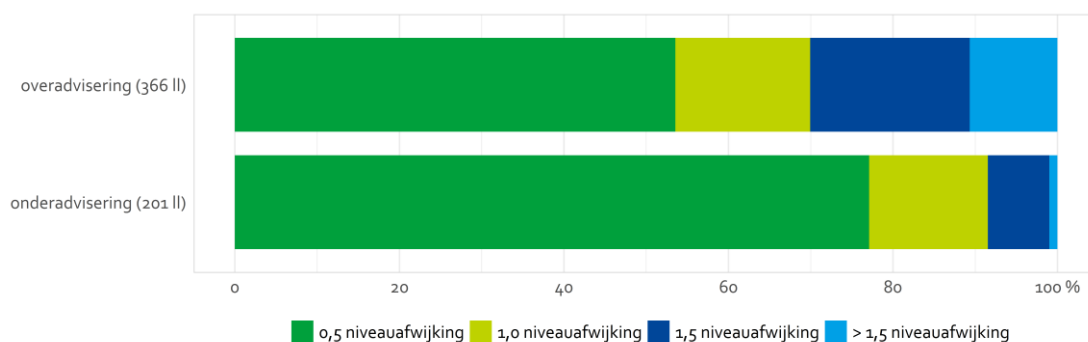
Figuur 2. Aandeel leerlingen met een hoger, gelijk en lager advies op de eindtoets, 2017/'18 en 2018/'19 (procenten)

bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

Van de leerlingen die zijn ondergeadviseerd heeft driekwart (77%) een half adviesniveau hoger gescoord op de eindtoets dan het advies dat in januari is afgegeven (zie figuur 3). Dit zijn bijvoorbeeld leerlingen die in januari een havo/vwo advies hebben gekregen en op de toets een vwo advies hebben gehaald. De overgeadviseerde leerlingen kijken relatief vaak een heel advies of meer af: de helft van hen heeft een half advies lager gescoord op de eindtoets, 16% een heel advies, 19% anderhalf advies en 11% meer dan anderhalf advies.

Figuur 3. Mate van niveauafwijking onder- en overgeadviseerde leerlingen, 2018/'19 (procenten)

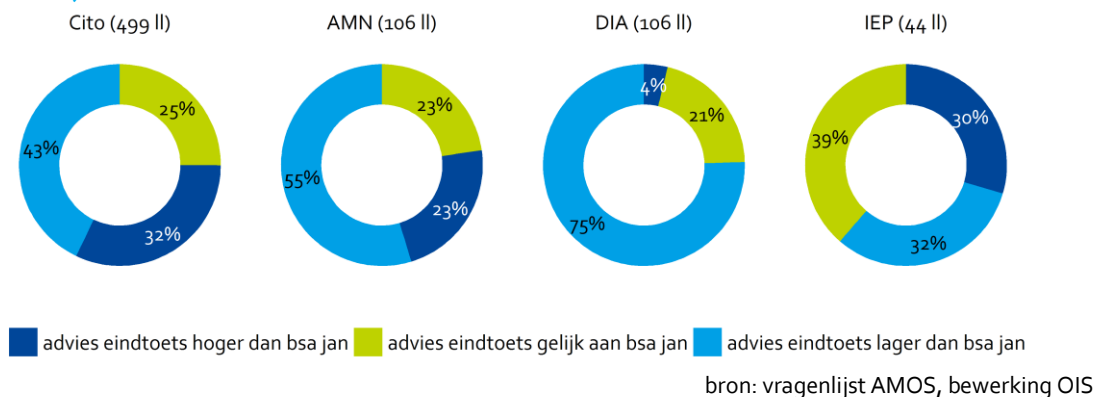
bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

Grote verschillen tussen soort eindtoets

75% van de leerlingen die de DIA-toets hebben gemaakt scoort lager

De Cito-toets is de meest gebruikte eindtoets op de scholen van AMOS, twee derde van de leerlingen (66%) maakt deze toets. Daarna volgen de AMN- en DIA-toets (beide 14%), en de IEP-toets (6%) wordt het minst ingezet. Van de leerlingen die de DIA-toets hebben afgelegd scoort driekwart van de leerlingen lager dan het januari advies (zie figuur 4). Dit aandeel is een stuk kleiner onder de leerlingen die de Cito (43%), AMN (55%) en IEP (32%) toets hebben gemaakt. Cito-leerlingen halen relatief vaak een hoger advies op de eindtoets: een derde (33%) tegenover twee op de tien AMN-leerlingen, drie op de tien IEP-leerlingen en 4% van de DIA-leerlingen. De toets waarbij kinderen het vaakst dezelfde score ontvangen in vergelijking met het januari basisschooladvies is de IEP met 39%.

Figuur 4. Eindtoetsadvies vergeleken met het januari basisschooladvies per eindtoetssoort, 2018/'19 (procenten)

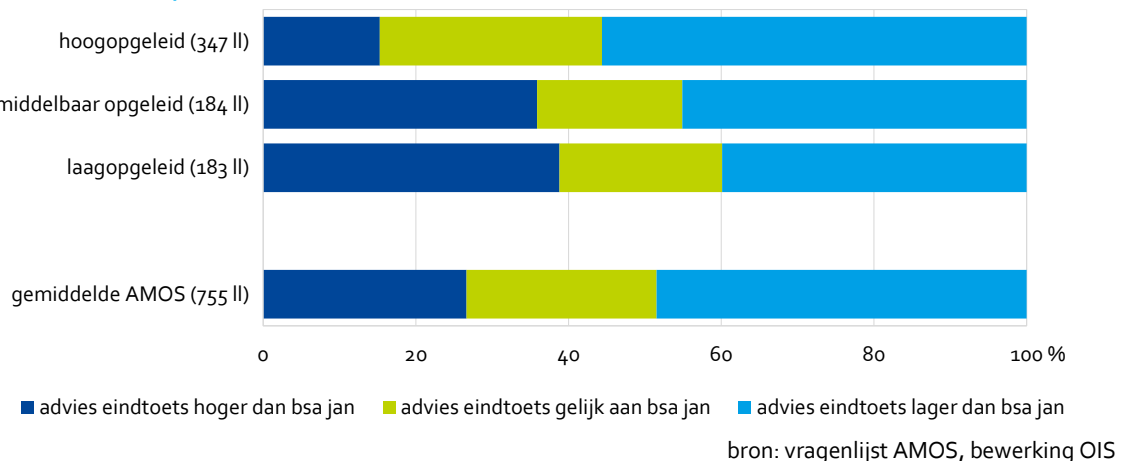

Leerlingen met laagopgeleide ouders halen het vaakst een hoger advies op de eindtoets

39% van leerlingen met laagopgeleide ouders onder geadviseerd

Wanneer we kijken naar het ouderlijk opleidingsniveau zien we dat leerlingen met laagopgeleide ouder(s) het vaakst worden ondergeadviseerd. Vier op de tien leerlingen met laagopgeleide ouder(s) (39%) halen een hoger advies op de eindtoets, tegenover 15% van de leerlingen met hoogopgeleide ouder(s) (zie figuur 5). Andersom worden leerlingen met hoogopgeleide ouder(s) vaker overgeadviseerd dan leerlingen met laagopgeleide ouder(s): 56% tegenover 40%. Deze resultaten komen overeen met voorgaande jaren, en zien we ook terug in de rest van Amsterdam.

Figuur 5. Aandeel leerlingen met een hoger, gelijk en lager advies op de eindtoets naar opleidingsniveau ouders, 2018/'19 (procenten)

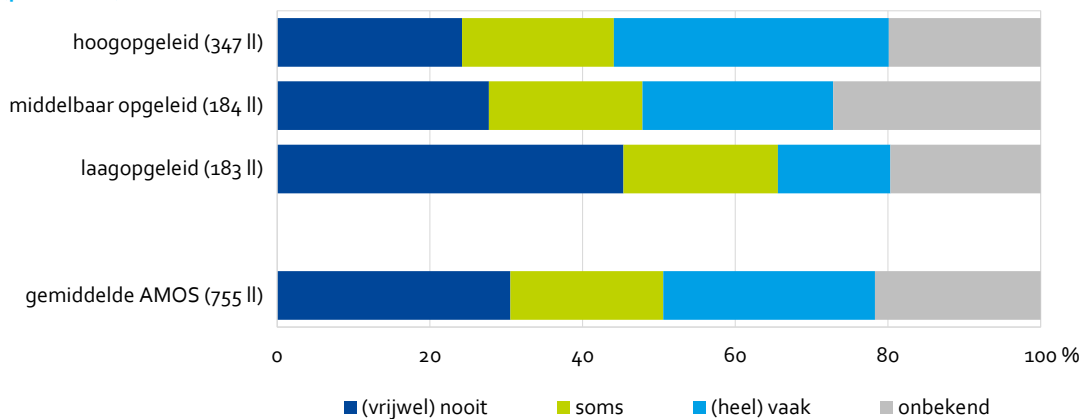

Naast deze verschillen naar het ouderlijk opleidingsniveau lijken we ook een verschil te zien naar migratieachtergrond, waarbij leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond vaker worden ondergeadviseerd dan leerlingen zonder migratieachtergrond. Uit een recent stadsbreed onderzoek van OIS naar onder- en overadvisering blijkt echter dat dit verschil wegvalt als we controleren voor het ouderlijk opleidingsniveau; dit achtergrondkenmerk is bepalender in de kans op onder- of overadvisering dan de migratieachtergrond van leerlingen.¹

Hulp bij huiswerk vanuit thuis lijkt extra zwaar mee te wegen in advisering van leerlingen met laagopgeleide ouders

Bij het afgeven van het basisschooladvies kijkt een docent niet alleen naar de schoolprestaties en werkhouding van een leerling, maar wordt ook een inschatting gemaakt van de thuissituatie en in hoeverre deze belemmerend of bevorderend is. Er is aan de intern begeleiders gevraagd een inschatting te maken van de hoeveelheid hulp die thuis wordt geboden bij het maken van huiswerk. Een mogelijke verklaring voor de gevonden verschillen naar opleidingsniveau is dat van leerlingen met laagopgeleide ouder(s) vaker wordt ingeschat dat zij een minder stimulerende leeromgeving hebben thuis: van 45% van hen wordt gezegd dat zij (vrijwel) nooit worden geholpen met huiswerk, tegenover 24% van de leerlingen met hoogopgeleide ouder(s) (zie figuur 6). De inschatting van het ontbreken van deze ondersteuning lijkt echter extra zwaar mee te wegen in het advies voor leerlingen met laagopgeleide ouder(s): bijna de helft van deze groep (48%) haalde namelijk een hoger advies op de eindtoets, tegenover ongeveer een kwart (23%) van de leerlingen met hoogopgeleide ouder(s). Leerlingen met laagopgeleide ouder(s) waarvan wordt ingeschat dat zij thuis weinig worden ondersteund bij school worden dus vaker onderschat dan leerlingen met hoogopgeleide ouder(s) waarbij dit het geval is.

Figuur 6. Inschatting school van hoeveelheid hulp met huiswerk thuis naar opleidingsniveau ouders, 2018/'19 (procenten)

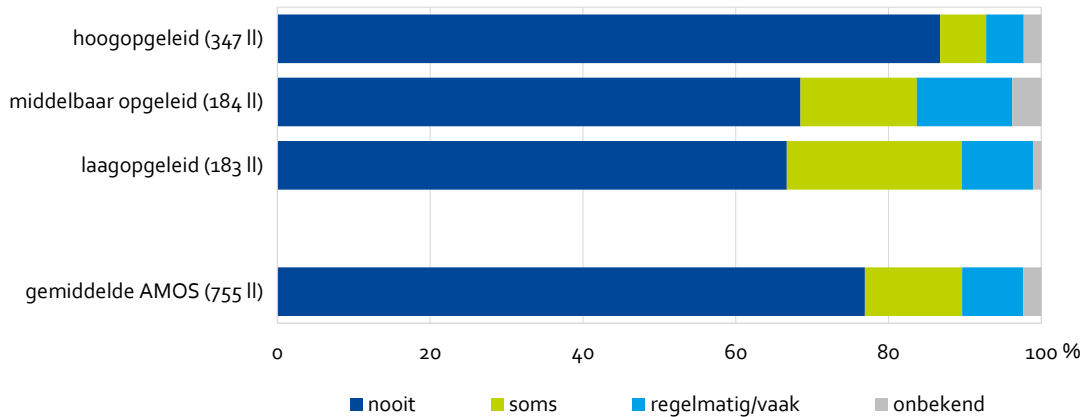

bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

Aan de intern begeleiders is ook gevraagd hoe vaak de school zich zorgen maakt om de thuissituatie van de leerlingen. Dit geldt het minst vaak voor leerlingen met hoogopgeleide ouder(s): over ongeveer één op de tien leerlingen uit deze groep (13%) maakt de school zich weleens zorgen, tegenover bijna een derde van de leerlingen met middelbaar (32%) en laagopgeleide ouder(s) (33%, zie figuur 7). Omdat deze groepen zo klein zijn, kunnen er geen verdere uitsplitsingen gemaakt worden om deze samenhang te toetsen voor onderadvisering.

¹ OIS: *Het basisschooladvies en doorstroom in onderbouw vo.* 2019.

Figuur 7. Zorgen vanuit school om de thuissituatie van leerlingen naar opleidingsniveau ouders, 2018/'19 (procenten)

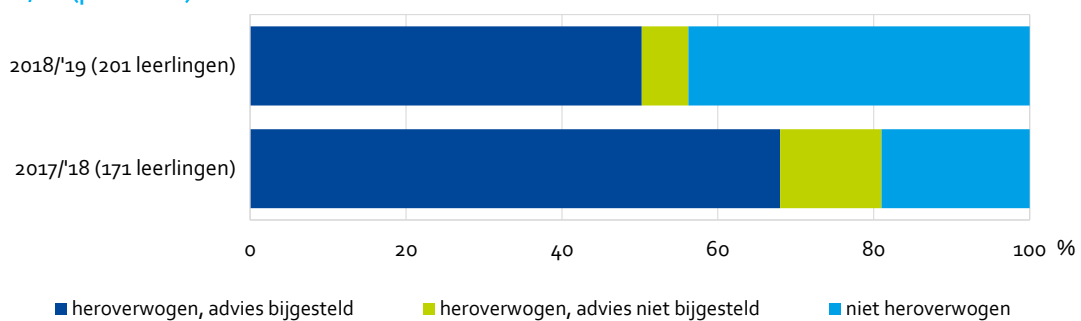
bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

Aandeel leerlingen met een bijgesteld advies gedaald

Van 50% van de ondergeadviseerde leerlingen is het advies bijgesteld

De helft van alle leerlingen die op de eindtoets een hoger advies hebben gehaald, hebben hierna een bijgesteld advies gekregen (zie figuur 8). Dit is minder dan vorig jaar, toen betrof dit bijna zeven op de tien leerlingen (68%). Dit komt doordat het aandeel adviezen dat niet in heroverweging is genomen flink is gestegen, van twee op de tien (19%) naar ruim vier op de tien (44%). Dit is opmerkelijk, aangezien scholen verplicht zijn het basisschooladvies in heroverweging te nemen als een leerling beter heeft gepresteerd op de eindtoets. Een ruime meerderheid (79%) van de heroverwegingen is op initiatief van de school gebeurd. Het overige deel (21%) is op initiatief van de school en ouders samen heroverwogen. Wat opvalt is dat alle adviezen die op initiatief van de school en ouders samen in heroverweging zijn genomen ook zijn bijgesteld. Dit geldt voor bijna negen op de tien adviezen (87%) die alleen op initiatief van de school in heroverweging zijn genomen.

Figuur 8. Aandeel leerlingen waarvan het definitief advies is heroverwogen en is bijgesteld, 2017/'18 en 2018/'19 (procenten)

bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

De leerlijn van een leerling kan een belangrijke rol spelen in de heroverweging om het advies wel of niet bij te stellen. Dit hebben we dit jaar in kaart gebracht door naar de toetsresultaten voor begrijpend lezen en rekenen te kijken in groep 6 en groep 7.² We zien echter geen verschil in leerlijnen tussen leerlingen met en zonder een bijgesteld advies.

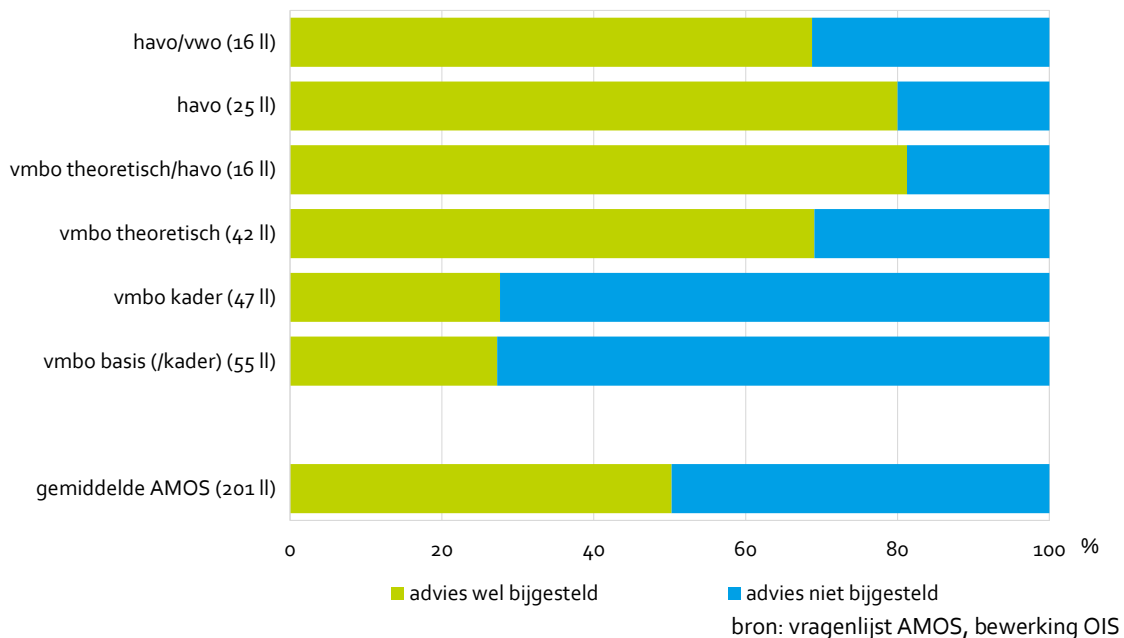
² We hebben hiervoor de toetsresultaten op de M6 en M7 met elkaar vergeleken.

Grote verschillen in het aandeel bijstellingen per niveau

Vmbo basis en/of kader adviezen minst vaak bijgesteld

Er zijn grote verschillen tussen het aandeel bijstellingen per niveau van het advies uit januari. Van de leerlingen met een vmbo basis en/of kader advies heeft iets meer dan een kwart (respectievelijk 27% en 28%) na een hogere eindtoetscore een bijgesteld advies gekregen, tegenover zeven op de tien leerlingen met een vmbo theoretisch advies (69%), acht op de tien leerlingen met een vmbo theoretisch/havo (81%) en havo advies (80%), en zeven op de tien leerlingen met een havo/vwo advies (69%, zie figuur 9). Deze verschillen komen overeen met een recent uitgevoerd stadsbreed onderzoek van OIS, waarin we ook zagen dat leerlingen met een vmbo basis en vmbo basis/kader advies minder vaak een bijgesteld advies krijgen.³ Schoolkeuze kan hier een rol spelen: zo kunnen leerlingen met een bijgesteld havo advies naar de havo/vwo scholen in de stad en leerlingen met een bijgesteld vwo advies naar de categorale vwo scholen. Voor leerlingen met een bijgesteld vmbo kader advies (in plaats van een vmbo basis/kader advies) opent de bijstelling geen deuren van andere scholen.

Figuur 9. Aandeel bijstellingen per niveau basisschooladvies januari, 2018/'19 (procenten)

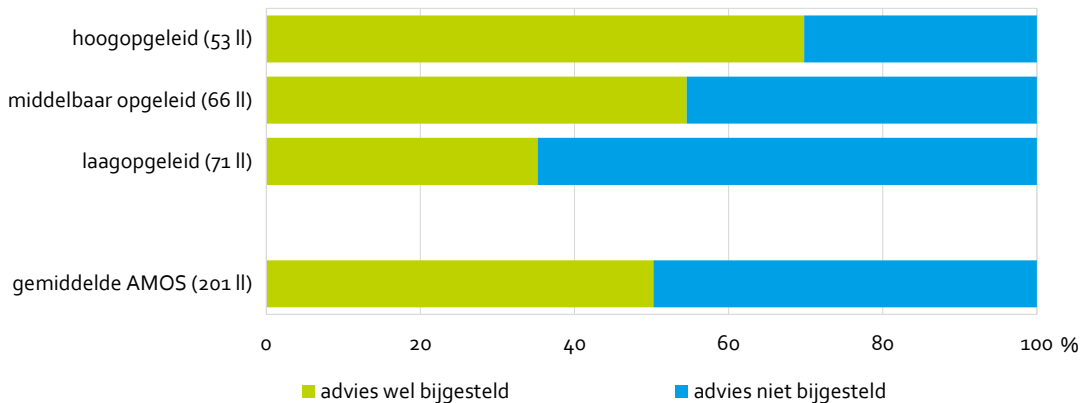
Leerlingen met laagopgeleide ouders krijgen minst vaak een bijgesteld advies

Van 35% van de leerlingen met laagopgeleide ouders is advies bijgesteld

Leerlingen met laagopgeleide ouder(s) krijgen het minst vaak een bijgesteld advies: 35% van deze leerlingen heeft na een hogere eindtoetscore een bijgesteld advies gekregen, tegenover meer dan de helft van de leerlingen met middelbaar opgeleide ouder(s) (55%) en zeven op de tien leerlingen met hoogopgeleide ouder(s) (zie figuur 10). Vorig jaar kregen leerlingen met laag- en middelbaaropgeleide ouders juist vaker een bijgesteld advies. Leerlingen met laag- en middelbaar opgeleide ouder(s) worden in het meest recente jaar dus vaker ondergeadviseerd en krijgen vervolgens minder vaak een bijgesteld advies. Stadsbreed zien we geen verschil in het aandeel bijgestelde adviezen onder leerlingen met hoog- en laagopgeleide ouder(s).

³ OIS: Het basisschooladvies en doorstroom in onderbouw vo. 2019.

Figuur 10. Aandeel bijstellingen naar opleidingsniveau ouders, 2018/'19 (procenten)

bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

Naar migratieachtergrond van de leerlingen zien we geen verschil. Ook de inschatting van de hoeveelheid hulp die leerlingen thuis krijgen bij hun huiswerk en zorgen vanuit de school over de thuissituatie van de leerling lijken geen beslissende factoren te zijn in de afweging om een advies wel of niet aan te passen. Het is helaas niet mogelijk om de invloed van het opleidingsniveau van de ouders in combinatie met deze indicatoren van de thuissituatie te bekijken, omdat de aantallen te klein zijn om hier geldige uitspraken over te doen.

Score op de eindtoets en werkhouding leerling belangrijkste beweegredenen om tot bijstelling over te gaan

Net als vorig jaar wordt vaak een combinatie van beweegredenen genoemd door scholen om tot het bijstellen van een advies over te gaan. De eindtoetsscore is veelal de doorslaggevende factor. De werkhouding van de kinderen wordt ook vaak genoemd als heroverwegingsreden. Vaak wordt aangegeven dat het kind het heeft verdiend omdat het is gegroeid, veel inzet heeft getoond en/of hard heeft gewerkt.

Figuur 11. Beweegredenen voor het aanpassen van het definitieve basisschooladvies

bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

In slechts enkele gevallen is aangegeven waarom het advies van een leerling niet is bijgesteld. Eén school geeft aan dat er een minimaal verschil zat tussen het basisschooladvies en het eindtoetsadvies waardoor is vastgehouden aan het schooladvies. Een andere genoemde reden is dat het kind als kwetsbaar wordt gezien waardoor er geen bijstelling is doorgevoerd.

Figuur 12. Bewegredenen voor het niet aanpassen van het definitieve basisschooladvies

bron: vragenlijst AMOS, bewerking OIS

Van de 101 leerlingen waarvan het definitieve basisschooladvies is bijgesteld heeft 18% hierna voor een andere middelbare school gekozen. Van meer dan de helft (56%) bleef de schoolkeuze na aanpassing van het advies onveranderd en voor een kwart (26%) is dit onbekend.

Toelichting data

In totaal is voor 772 leerlingen uit groep 8 de vragenlijst ingevuld. Elf leerlingen die in januari het basisschooladvies voor praktijkonderwijs hebben gekregen zijn niet meegenomen in het onderzoek. Er is in de vragenlijst specifiek gevraagd aan IB'ers of het advies is heroverwogen en bijgesteld. De antwoorden op deze vragen kwamen niet altijd overeen met de ingevulde adviezen. Er is voor gekozen om van de adviezen uit te gaan en niet van de antwoorden op deze vragen. Van zes leerlingen is ofwel het eerste basisschooladvies of het advies van de eindtoets onbekend, waardoor voor hen niet berekend kon worden of zij recht hebben op een heroverweging. Het totaal aantal leerlingen in deze factsheet komt hierdoor uit op 755.

Achtergrondkenmerken

Opleidingsniveau ouders - In de berekening van het opleidingsniveau van de ouders is het hoogste niveau geselecteerd indien dit van beide ouders is ingevuld in de vragenlijst. Indien het van slechts één ouder is opgegeven, is dit niveau geselecteerd. Onder de categorie laagopgeleid vallen ouders zonder startkwalificatie, dat wil zeggen met maximaal mbo1 als hoogst afgeronde opleiding. Onder de categorie middelbaar opgeleid vallen ouders met een havo, vwo of mbo 2 t/m 4 diploma en onder de categorie hoogopgeleid vallen ouder(s) die op hbo of wo niveau zijn opgeleid.

Migratieachtergrond - In de groep (gemengd) westers vallen de leerlingen met twee westerse ouders of één westerse ouder en één ouder zonder migratieachtergrond. Leerlingen met één niet-westerse ouder en één ouder zonder of met een westerse migratieachtergrond vallen onder de groep gemengd niet-westers.

Hulp huiswerk vanuit school – de categorieën 'vaak' en 'heel vaak' zijn samengevoegd tot één categorie.

Zorgen school over thuissituatie - de categorieën 'regelmatig' en 'vaak' zijn samengevoegd.

Colofon

Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

Oudezijds Voorburgwal 300
1012 GL Amsterdam
Telefoon: 020 251 0333
www.ois.amsterdam.nl

Schoolbestuur AMOS

Laarderhoogtweg 25
1101 EB Amsterdam
020 41 06 810
www.amosonderwijs.nl

Auteurs

Frederique van Spijker
F.van.Spijker@amsterdam.nl

Tobias Brils
T.Brils@amsterdam.nl

Foto: Fiep Westendorpschool (2016) en Kleurpotloden (2013), fotograaf Edwin van Eis